

การศึกษาสภาวะที่เหมาะสมต่อการฟอกจางสีย้อมเอโซโดยแบคทีเรีย *Klebsiella pneumoniae* PD10

Optimization of azo dyes decolorization by bacteria *Klebsiella pneumoniae* PD10

พินิดา ภูผา^{1*}, อุทัย สาขี², นิชชา จำเริญศักดิ์ศรี², รุ่งฤดี ทิวทอง²

Pinida Poopa^{1*}, Uthai Sakee², Nitcha Chamroensaksri², Rungruedee Thiwthong²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพและสภาวะที่เหมาะสมต่อการฟอกจางสีย้อมกลุ่มเอโซ 4 ชนิด ได้แก่ Methyl Orange (MO), Remazol Brilliant Violet 5 R (RBV-5R), Reactive Black 5 (RB-5) และ Allura Red AC (AR-AC) โดยแบคทีเรียไอโซเลต PD10 ซึ่งจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบลำดับนิวคลีโอไทด์บริเวณยีน 16S rRNA และการศึกษาสายวิวัฒนาการพบว่าแบคทีเรียที่มีความใกล้เคียงกับแบคทีเรียแกรมลบ *Klebsiella pneumoniae* NBRC 14438^T โดยมีเปอร์เซ็นต์ความเหมือนเท่ากับ 99.50 พบว่าแหล่งคาร์บอนที่ดีที่สุดสำหรับการฟอกจางสีย้อมคือน้ำตาลซูโครส ในขณะที่แหล่งไนโตรเจนที่เหมาะสมมีความแตกต่างกันในการฟอกจางสีแต่ละชนิดคือ (NH₄)₂SO₄ (MO และ RBV-5R), urea (RB-5) และ NH₄Cl (AR-AC) จากการศึกษาพบว่าไอโซเลต PD10 สามารถฟอกจางสี MO และ RBV-5R ได้สูงโดยมีอัตราการฟอกจางสีภายใต้สภาวะที่เหมาะสมเท่ากับ 98.6% และ 95.8% ซึ่งสภาวะที่เหมาะสมสำหรับฟอกจางสีย้อม MO คือความเข้มข้นของสีย้อม 0.02 %w/v, sucrose 0.5 %w/v, (NH₄)₂SO₄ ที่ C:N ratio เท่ากับ 2:1, pH 8.5 และความเข้มข้นของเชื้อเริ่มต้น 3 %v/v ที่อุณหภูมิ 40 °C ภายใต้สภาวะหนึ่งให้อากาศเล็กน้อยสำหรับสภาวะที่เหมาะสมของการฟอกจางสีย้อม RBV-5R เป็นเช่นเดียวกับสภาวะสำหรับการฟอกจางสีย้อม MO แต่แตกต่างกันที่ค่า pH (pH 8.0) พบอัตราการฟอกจางสีต่ำที่สุดในสีย้อม AR-AC โดยมีอัตราการฟอกจางสีต่ำกว่า 41.3% ภายใต้สภาวะหนึ่งให้อากาศเล็กน้อยการศึกษานี้บ่งชี้ถึงศักยภาพของแบคทีเรียไอโซเลต PD10 ในการฟอกจางสีย้อมเอโซและเป็นแนวทางในการนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในการบำบัดการปนเปื้อนของสีย้อมเอโซในสภาพแวดล้อมได้

คำสำคัญ : แบคทีเรีย สีย้อมเอโซ การฟอกจางสี *Klebsiella pneumoniae*

Abstract

This study aims to investigate the potential and optimum conditions for the decolorization of four azo dyes, Methyl Orange (MO), Remazol Brilliant Violet 5 R (RBV-5R), Reactive Black 5 (RB-5) and Allura Red AC (AR-AC) by bacteria. Bacterial identification was carried out using 16S rRNA sequence, which found that bacterial isolates PD10 is close to gram-negative bacteria *Klebsiella pneumoniae* strains NBRC 14438^T with the sequence similarity of 99.50%. Sucrose was found to be the best carbon source for dyes decolorization while nitrogen source was varies among dye which found to be (NH₄)₂SO₄ (MO and RBV-5R), urea (RB-5) and NH₄Cl (AR-AC). Isolate PD10 effectively decolorize MO and RBV-5R with the decolorization rate of 98.6% and 95.8% under optimum condition. Optimum condition for MO decolorization was 0.02 %w/v dye concentration, 0.5 %w/v sucrose, (NH₄)₂SO₄ at C:N ratio of 2:1, pH 8.5, 3 %v/v inoculum size at temperature of 40°C under microaerophilic condition. The optimum condition of RBV- 5R Decolorization was almost the

¹นิสิตปริญญาโท, ²อาจารย์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150

¹ Master degree student, ² Lecturer Faculty of Science, Mahasarakham University, Kantharawichai District, MahaSarakhm 44150, Thailand.

* Corresponding author: PinidaPoopa, E-mail address: pinidapoopa@gmail.com, Tel : 0942562097

same as MO decolorization but medium pH was different (pH 8.0). Lowest dye decolorization was observed in AR-AC with the decolorization rate of 41.3% under microaerophilic condition. This study show the potential of isolate PD10 in azo dyes decolorization and might pave the way for its application in bioremediation of azo dyes in environment.

Keywords: Bacteria, Azo dye, Decolorization, *Klebsiella pneumoniae*

บทนำ

สีย้อมเอโซ (azo dyes) เป็นสารประกอบ อะโรเมติกที่ประกอบด้วยหมู่เอโซ (-N=N-) หนึ่งหมู่หรือมากกว่าหนึ่งหมู่ขึ้นไป ซึ่งในปัจจุบันสีกลุ่มนี้ได้ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในอุตสาหกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมเครื่องหนัง อุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ และอุตสาหกรรมสิ่งทอ เป็นต้น จากการศึกษาของ Moutaouakkil *et al.*¹ พบว่าทั่วโลกมีการผลิตสีย้อมสังเคราะห์มากกว่า 800,000 ตันต่อปี ซึ่งเป็นสีย้อมกลุ่มเอโซประมาณ 60-70 เปอร์เซ็นต์ และมีประมาณ 10-15 เปอร์เซ็นต์ ที่มีการปล่อยออกสู่สิ่งแวดล้อมในระหว่างกระบวนการผลิต² ซึ่งสีที่ปล่อยออกมานี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดการเน่าเสียของแหล่งน้ำธรรมชาติ เนื่องจากสีย้อมเหล่านี้จะไปลดอัตราการนำเข้าของออกซิเจนที่เข้าสู่ผิวหน้าของแหล่งน้ำและบดบังปริมาณแสงอาทิตย์ที่ตกลงสู่ผิวน้ำ ทำให้พืชน้ำไม่สามารถสังเคราะห์แสงได้ จึงส่งผลให้ปริมาณออกซิเจนในน้ำลดลง และเป็นสาเหตุที่ทำให้สัตว์น้ำตาย³ และนอกจากนี้สีย้อมกลุ่มเอโซยังพบว่าเป็นสารก่อมะเร็งในกระเพาะปัสสาวะ ม้าม และตับ รวมทั้งเป็นสารก่อการกลายพันธุ์ในมนุษย์อีกด้วย ส่วนในสัตว์ทดลองนั้นพบว่า ก่อให้เกิดความผิดปกติของนิวเคลียส และเกิดความผิดปกติของโครโมโซมในสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม²

ในปัจจุบันแม้ว่าจะมีการนำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้ในการบำบัดน้ำทิ้งที่มีการปนเปื้อนของสีย้อมกลุ่มเอโซทั้งกระบวนการทางกายภาพและเคมี เช่น การกรองด้วยแผ่นเยื่อ (Membrane filtration) การใช้โอโซน (Ozone treatment) การตกตะกอนด้วยสารเคมี (Chemical coagulation) การแลกเปลี่ยนไอออน (Ion Exchange) เป็นต้น แต่วิธีเหล่านี้มีข้อจำกัดอยู่หลายประการ คือ สามารถบำบัดได้น้อย ค่าใช้จ่าย

ในการบำบัดสูง ผลผลิตที่ได้จากการบำบัดยังคงเป็นสารที่มีความเป็นพิษ และมีปัญหาในเรื่องของการตกตะกอน⁴ ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้มีการศึกษาวิธีการอื่นๆ ที่มีประสิทธิภาพและปลอดภัย เพื่อนำมาใช้ในการกำจัดสีย้อมเหล่านั้น ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วจะให้ความสำคัญกับสิ่งมีชีวิตพวกจุลินทรีย์ โดยในปัจจุบันนี้พบว่ามีจุลินทรีย์อยู่หลายกลุ่มที่มีความสามารถในการย่อยสลายสีย้อมสังเคราะห์เหล่านั้นได้ เช่น แบคทีเรีย เชื้อรา และยีสต์ แต่เมื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการฟอกจางสีแล้วพบว่าจุลินทรีย์จำพวกแบคทีเรียพบว่ามีประสิทธิภาพฟอกจางสีได้ดีกว่า เพราะแบคทีเรียมีวงจรชีวิตสั้น และมีการเจริญที่รวดเร็ว ซึ่งแตกต่างจากเชื้อราและยีสต์ที่มีวงจรชีวิตที่ยาวกว่าและเจริญได้ช้า⁵

ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพและสภาวะที่เหมาะสมในการฟอกจางสีย้อมกลุ่มเอโซของแบคทีเรียไอโซเลต PD10 งานวิจัยนี้จะเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยบำบัดน้ำทิ้งที่ปนเปื้อน สีย้อมกลุ่มเอโซได้ อีกทั้งยังช่วยลดปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษอีกด้วย

วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. สีย้อมและสารเคมี

สีย้อมเอโซ 4 ชนิดที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ สีย้อมเอโซชนิดโมโนเอโซ ได้แก่ สี AR-AC (Allura Red AC; λ_{max} = 501 และ 506 nm เมื่อละลายในน้ำและเมทานอล) MO (Methyl Orange; λ_{max} = 463 nm เมื่อละลายในน้ำ) และ RBV-5R (Remazol Brilliant Violet 5R; λ_{max} = 558 และ 563 nm เมื่อละลายในน้ำและ เมทานอล) และสีชนิดไดเอโซ ได้แก่ สี

RB-5 (Reactive Black; $\lambda_{\max}$ = 598 nm เมื่อละลายในน้ำและ 588, 593 nm เมื่อละลายในเมทานอล) สีข้อมทั้งหมดผลิตโดยบริษัท Sigma-Aldrich ประเทศสหรัฐอเมริกา

อาหารที่ใช้ในการทดสอบคืออาหารสูตร Mineral Salts Medium (MSM) ดัดแปลงจาก Ayed *et al.*⁶ ซึ่งใช้สำหรับเพาะเลี้ยงเชื้อและใช้เป็นน้ำเสียสังเคราะห์โดยการเติมสีข้อมเอโซลงไปให้อาหารด้วยโดยปริมาตรต่อ 1 ลิตร ประกอบด้วย : sucrose 10.0g; Na₂HPO₄ 3.6g; KH₂PO₄ 1.0g; (NH₄)₂SO₄ 1.0g; MgSO₄ 1.0g; Fe(NH₄) citrate (ferric ammonium citrate) 0.01g; CaCl₂·2H₂O 0.1g; yeast nitrogen base without amino acid 0.2g และ trace element solution containing ปริมาตร 0.5 ml และ trace element solution containing ประกอบด้วย ZnSO₄·7H₂O 0.5g; MnCl₂·2H₂O 0.15g; CoCl₂·6H₂O 0.05g; NiSO₄ 0.1g; Na₂MoO₄·2H₂O 0.15g; H₃BO₃ 1.5g และ CuCl₂·2H₂O 0.05g (ปริมาตรต่อ 1 ลิตร)

2. แบคทีเรียที่ใช้ในการศึกษา

แบคทีเรียไอโซเลต PD10 ซึ่งเป็นแบคทีเรียที่ถูกคัดแยกจากตัวอย่างดินโดยวิธี Selective enrichment วิธี *in vitro* acclimatization และวิธี *in situ* acclimatization จากนั้นนำแบคทีเรียที่ได้จากการคัดแยกตามวิธีดังกล่าวมาทดสอบความสามารถในการเจริญและการย่อยสลายน้ำมันปิโตรเลียม⁷

3. วิธีเตรียมเซลล์

นำแบคทีเรียมาเพาะเลี้ยงในฟลasks ขนาด 250 ml ที่บรรจุอาหาร Mineral Salts Medium (MSM) ปริมาตร 50 ml แล้วนำไปเขย่าด้วยความเร็ว 150 rpm ที่อุณหภูมิห้อง เป็นเวลา 24 ชั่วโมง จากนั้นเตรียมเซลล์ให้ได้ความขุ่นเริ่มต้น 1.0 หน่วย OD_{600 nm} ก่อนถ่ายเชื้อสำหรับทดสอบในแต่ละการทดลอง

4. การพิสูจน์เอกลักษณ์แบคทีเรีย

ทำการเปรียบเทียบลำดับนิวคลีโอไทด์บริเวณยีน 16S rRNA เพิ่มปริมาณยีน 16S rDNA โดยใช้ไพรเมอร์ (Universal primer) ได้แก่ 518F

(CCAGCAGCCGCGTAATACG) และ 800R (TACCAGGGTATCTAATCC) ทำโดยนำผลของลำดับนิวคลีโอไทด์ที่หน่วยวิเคราะห์สารชีวโมเลกุลของบริษัท MACROGEN Advancing through Genomics ประเทศเกาหลี มาเปรียบเทียบกับข้อมูลในฐานข้อมูล GenBank โดยใช้โปรแกรม BLASTn (<http://www.ncbi.nlm.gov/>) เพื่อระบุชนิดของแบคทีเรียที่มีความสัมพันธ์ใกล้เคียงกัน แล้วนำมาวิเคราะห์สร้างต้นไม้แห่งวิวัฒนาการโดยใช้โปรแกรม MEGA 4.1 ด้วยวิธี Neighbour-joining

5. ศึกษาสภาวะที่เหมาะสมต่อการฟอกจางสี

ถ่ายเชื้อ 3 %v/v ลงในอาหาร MSM ที่มีสีข้อมเอโซเข้มข้น 0.01 %w/v โดยที่สภาวะให้อากาศ (Aerobic condition) ใช้อาหารปริมาตร 50 ml บรรจุในฟลask ขนาด 250 ml แล้วนำไปเขย่าด้วยความเร็ว 150 rpm ที่อุณหภูมิห้อง

สภาวะหนึ่งไม่ให้อากาศ (Anaerobic condition) และสภาวะหนึ่งให้อากาศเล็กน้อย (Microaerophilic condition) ใช้อาหารปริมาตร 30 ml บรรจุในหลอดฝาเกลียวขนาด 50 ml ปิดฝาให้สนิทไม่ให้อากาศเข้า แล้วนำไปตั้งไว้ในตู้บ่มที่มียางซีลกันอากาศเข้าสำหรับสภาวะหนึ่งไม่ให้อากาศและในสภาวะหนึ่งให้อากาศเล็กน้อยปิดฝาหลอดโดยคลายฝาเกลียวเล็กน้อย แล้วนำไปตั้งไว้ที่อุณหภูมิห้องภายใต้สภาวะหนึ่ง โดยทั้ง 3 ชุดการทดลองบ่มเป็นเวลา 7 วัน ชุดควบคุมจะไม่ใส่เชื้อ

สภาวะให้อากาศตามด้วยสภาวะหนึ่งให้อากาศเล็กน้อย (Sequential Aerobic-Microaerophilic condition) ใช้อาหารปริมาตร 50 ml บรรจุในฟลask ขนาด 250 ml แล้วนำไปเขย่าด้วยความเร็ว 150 rpm ที่อุณหภูมิห้อง จากนั้นนำมาบ่มต่อภายใต้สภาวะหนึ่งให้อากาศเล็กน้อย โดยการตั้งทิ้งไว้ที่อุณหภูมิห้อง เป็นเวลาอีก 7 วัน ชุดควบคุมจะไม่ใส่เชื้อ

6. การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการฟอกจางสี

ทำการศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการฟอกจางสีข้อมเอโซโดยแบคทีเรียไอโซเลต PD10 โดยทุกปัจจัยที่ศึกษาทำการทดลอง 3 ซ้ำ ดังนี้

6.1 ความเข้มข้นของเชื้อเริ่มต้น

ถ่ายเชื้อลงในอาหาร MSM ที่มีซี้อยมเอโซอยู่ โดยปริมาตรของเชื้อที่ใช้ คือ 3, 5, 10 และ 15 %w/v สำหรับชุดควบคุมจะไม่ใส่เชื้อ จากนั้นนำไปบ่มภายใต้สภาวะที่กำหนดไว้

6.2 ความเข้มข้นของสีเริ่มต้น

ถ่ายเชื้อโดยปริมาตรตามความเข้มข้นที่กำหนดลงในพลาสติกขนาด 250 ml บรรจุอาหาร MSM ที่มีซี้อยมเอโซเข้มข้น 0.005, 0.0075, 0.01, 0.015 และ 0.02 %w/v สำหรับชุดควบคุมไม่ใส่เชื้อ นำไปบ่มภายใต้สภาวะที่เหมาะสม เป็นเวลา 7 วัน

6.3 แหล่งคาร์บอนและแหล่งไนโตรเจนที่ความเข้มข้นแตกต่างกัน

แหล่งคาร์บอน ได้แก่ glucose, sucrose, glycerol, sodium citrate และ sodium glutamate (1 %w/v)

ความเข้มข้นของแหล่งคาร์บอน ได้แก่ 0, 0.5, 1.0, 2.0, 3.0 และ 5.0 %w/v

แหล่งไนโตรเจน ได้แก่ yeast extract, ammonium chloride, sodium nitrate, ammonium sulphate และ urea (0.1 %w/v)

ความเข้มข้นของแหล่งไนโตรเจน โดยศึกษาอัตราส่วนระหว่างคาร์บอนต่อไนโตรเจน ในอัตราส่วน 1:1, 2:1, 5:1, 10:1, 20:1 และ 40:1

โดยเติมแหล่งคาร์บอนและไนโตรเจนต่างๆ ในอาหาร MSM ที่มีความเข้มข้นสี 0.02 %w/v และใช้ความเข้มข้นของเชื้อเริ่มต้น 3 %v/v เพาะเลี้ยงที่เหมาะสม

6.4 ความเป็นกรด-ด่างของอาหาร

ศึกษาผลของความเป็นกรด-ด่างต่อการฟอกจางซี้อยมเอโซแต่ละชนิดโดยใช้ค่า pH ของอาหาร MSM ที่มีซี้อยมเอโซตามความเข้มข้นที่กำหนด โดยจะปรับค่าความเป็นกรด-ด่างแตกต่างกัน ได้แก่ pH 4.0, 4.5, 5.0, 5.5, 6.0, 6.5, 7.0, 7.5, 8.0, 8.5 และ 9.0

6.5 ผลของอุณหภูมิในการบ่ม

ศึกษาผลของอุณหภูมิที่มีต่อการฟอกจางซี้อยมเอโซแต่ละชนิด ภายใต้สภาวะการเพาะเลี้ยงที่เหมาะสม และนำไปบ่มที่อุณหภูมิแตกต่างกัน ซึ่งอุณหภูมิที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ 40, 45, 50 และ 55 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 7 วัน

7. วิธีการวัดการฟอกจางสี

นำอาหารเหลว MSM สูตรที่เหมาะสมที่มีซี้อยมเอโซอยู่ของชุดทดสอบ และที่ไม่มีซี้อยมเอโซของชุดควบคุม ที่เพาะเลี้ยงภายใต้สภาวะที่เหมาะสม มาปั่นเหวี่ยงแยกเซลล์ที่ความเร็วรอบ 9,100 x g เป็นเวลา 10 นาที จากนั้นนำส่วนใสไปวัดค่าการดูดกลืนแสงที่ความยาวคลื่นสูงสุด (λ_{max}) ของซี้อยมเอโซแต่ละชนิดโดยใช้อาหารเหลว MSM หรือน้ำกลั่นปลอดเชื้อเป็น blank และนำค่าการดูดกลืนแสงที่ได้มาคำนวณหาเปอร์เซ็นต์การฟอกจางสีตามสูตร⁹ ดังนี้

$$\text{Decolorization (\%)} = [(A_i - A_o) \times 100] / A_i$$

เมื่อ A_i คือ Initial absorbance

A_o คือ Observed absorbance

8. ตรวจวัดการลดลงของซี้อยมเอโซด้วยเครื่อง UV-Vis spectrophotometer

เพาะเลี้ยงเชื้อแบคทีเรียในอาหาร MSM สูตรที่เหมาะสมที่มีซี้อยมเอโซตามความเข้มข้นที่กำหนด ภายใต้สภาวะการเพาะเลี้ยงต่างๆ เมื่อครบตามระยะเวลาของการบ่ม จากนั้นเก็บอาหารปริมาตร 10 ml มาปั่นเหวี่ยงแยกเซลล์ที่ความเร็วรอบ 9,100 x g และนำส่วนใสที่ได้ไปวัดการลดลงของซี้อยมเอโซด้วยเครื่อง UV-Vis spectrophotometer (HP 8453 UV-Visible Spectrophotometer, Germany)

9. วิธีวัดการเจริญของเซลล์

นำเซลล์ที่ได้จากการปั่นเหวี่ยงตกตะกอนมาล้างเซลล์ 2 ครั้งด้วยน้ำกลั่น จากนั้นนำไปวัดค่าการเจริญที่ $OD_{660 \text{ nm}}$

10. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: S.D) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานใช้ สถิติ F-Test (One-way และ Two-way ANOVA) และเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยแบบรายคู่ตามวิธีของ Duncan ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ผลการทดลอง

การพิสูจน์เอกลักษณ์ของแบคทีเรีย

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบลำดับนิวคลีโอไทด์บริเวณยีน 16S rRNA พบว่าแบคทีเรียไอโซเลต PD10 มีความใกล้เคียงกับแบคทีเรียแกรมลบในสกุล *Klebsiella* โดยมีความเหมือนกันกับ *Klebsiella pneumoniae* สายพันธุ์ NBRC 14438^T โดยมีร้อยละความเหมือนเท่ากับ 99.50 (Figure 1) ซึ่งข้อมูลลำดับนิวคลีโอไทด์บริเวณยีน 16S rRNA ของแบคทีเรียได้

ฝากเก็บไว้ในฐานข้อมูลโดยมี Accession Number เป็น LC093514 สำหรับไอโซเลต PD10

การศึกษาสภาวะที่เหมาะสมต่อการฟอกจางสี

จากการศึกษาสภาวะการเพาะเลี้ยงที่มีผลต่อการฟอกจางสีของเชื้อ 4 ชนิด โดยใช้แบคทีเรียไอโซเลต PD10 พบว่าภายใต้สภาวะการเพาะเลี้ยงทั้ง 4 สภาวะพบการฟอกจางสีได้ดีในสื่อย้อมเอโซชนิด MO (Figure 2) จะเห็นได้ว่าภายใต้สภาวะ Microaerophilic พบการฟอกจางสีสูงที่สุด ตามด้วยสภาวะ Sequential Aerobic-Microaerophilic สภาวะ Aerobic และสภาวะ Anaerobic ซึ่งมีค่าการฟอกจางสีอยู่ที่ 99.52 ± 0.03 , 95.92 ± 0.31 , 86.86 ± 0.85 และ 77.77 ± 0.33 เปอร์เซ็นต์ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าภายใต้สภาวะ Microaerophilic แบคทีเรียนี้สามารถให้ประสิทธิภาพในการฟอกจางสีของเอโซทั้ง 4 ชนิดได้ดี ซึ่งมีค่าการฟอกจางสีอยู่ระหว่าง 65-99 เปอร์เซ็นต์

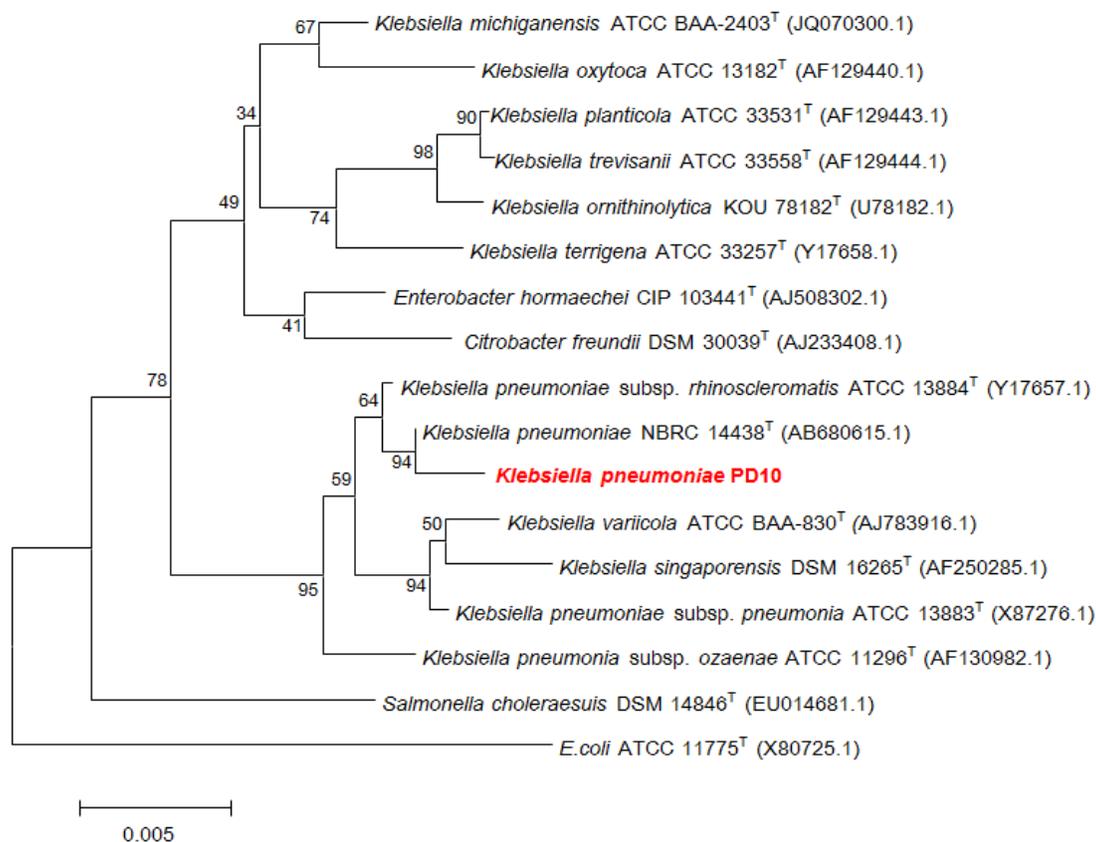

Figure 1 Phylogenetic tree of isolate PD10 for the partial sequences based on 16S rRNA.

การศึกษาปัจจัยส่งเสริมการฟอกจางสี

เมื่อศึกษาความเข้มข้นของเชื้อเริ่มต้นที่ใช้ในการฟอกจางสีย้อม พบว่าการฟอกจางสีย้อมชนิด MO และ RBV-5R มีการฟอกจางสีไม่แตกต่างกันใน 4 ความเข้มข้นทั้งภายใต้สภาวะ Microaerophilic และภายใต้สภาวะ Anaerobic โดยมีการฟอกจางสีอยู่ระหว่าง 97-99 เปอร์เซ็นต์ และ 90-99 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ และในสีย้อมชนิด RB-5 และ AR-AC พบการฟอกจางสีไม่แตกต่างกันเมื่อใช้ความเข้มข้นของเชื้อเริ่มต้นที่ 10 และ 15 %v/v (Table 1)

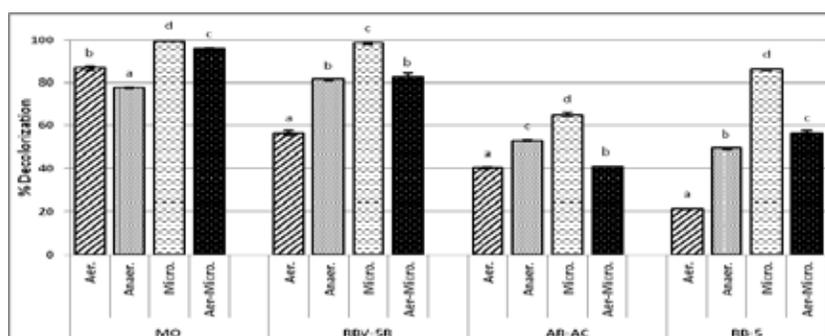
การศึกษาประสิทธิภาพในการฟอกจางสีย้อมเอโซที่ความเข้มข้นที่แตกต่างกันโดยเพาะเลี้ยงภายใต้สภาวะ Microaerophilic และใช้ความเข้มข้นของเชื้อเริ่มต้นที่ 3 %v/v พบว่าที่ความเข้มข้นของสีเริ่มต้นระหว่าง 0.005-0.02 %w/v ไอโซเลต PD10 มีการฟอกจางสีย้อมชนิด MO, RBV-5R และ RB-5 ได้ดีซึ่งฟอกจางสีได้ถึง 96-99 เปอร์เซ็นต์ใน 7 วัน ขณะที่พบการฟอกจางสีย้อมชนิด AR-AC ระหว่าง 65-79 เปอร์เซ็นต์และที่ความเข้มข้นสีเริ่มต้น 0.0075 %w/v มีการฟอกจางสี 79.37±0.03 เปอร์เซ็นต์ (Table 1) และยังพบว่าเมื่อเพิ่มความเข้มข้นของสีย้อมแบคทีเรียนี้มีอัตราการฟอกจางสีลดลง

การศึกษาแหล่งคาร์บอน แหล่งไนโตรเจน และความเข้มข้นที่ใช้พบว่าในสีย้อมชนิด MO และ RBV-5R ไอโซเลตนี้มีประสิทธิภาพในการฟอกจางสีได้ดีเมื่อเติม sucrose เป็นแหล่งคาร์บอนและในสีย้อม AR-AC ถูกฟอกจางสีได้ดีเมื่อเติม glucose หรือ sucrose เป็นแหล่งคาร์บอนในขณะที่สีย้อมชนิด RB-5 ถูกฟอกจางสีได้ดีเมื่อใช้ citrate เป็นแหล่งคาร์บอน

จากการคัดเลือกแหล่งคาร์บอนที่เหมาะสมต่อการฟอกจางสีในสีย้อมแต่ละชนิด (Table 1) และนำมาศึกษาหาความเข้มข้นของแหล่งคาร์บอนที่เหมาะสมพบว่าเมื่อใช้ sucrose ที่ความเข้มข้นระหว่าง 0.5-5 %w/v ไอโซเลต PD10 มีประสิทธิภาพในการฟอกจางสีได้ดี โดยพบการฟอกจางสีสูงถึง 99 เปอร์เซ็นต์ ในสีย้อมเอโซชนิด MO และ RBV-5R ในขณะที่พบการฟอกจางสีย้อมเอโซชนิด RB-5 ระหว่าง 81-88 เปอร์เซ็นต์ และพบการฟอกจางสีระหว่าง 55-66 เปอร์เซ็นต์ ในสีย้อมเอโซชนิด AR-AC

การศึกษาและเปรียบเทียบแหล่งไนโตรเจนและความเข้มข้นของไนโตรเจนโดยใช้สูตรอาหารตาม Table 2 พบว่าสีย้อมเอโซชนิด MO มีการฟอกจางสีสูงถึง 99 เปอร์เซ็นต์เมื่อใช้ yeast extract, NH₄Cl และ (NH₄)₂SO₄ เป็นแหล่งไนโตรเจนซึ่งให้ผลเช่นเดียวกับการไม่เติมแหล่งไนโตรเจน และสีย้อมเอโซชนิด RBV-5R และ RB-5 จะถูกฟอกจางสีได้ดีเมื่อใช้ (NH₄)₂SO₄, NH₄Cl, urea และ yeast extract เป็นแหล่งไนโตรเจนซึ่งมีค่าการฟอกจางสีอยู่ในช่วง 94-97 เปอร์เซ็นต์และ 80-97 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ในขณะที่พบการฟอกจางสีย้อมเอโซชนิด AR-AC ได้ดีเมื่อใช้ (NH₄)₂SO₄, NH₄Cl, และ yeast extract เป็นแหล่งไนโตรเจน

การศึกษาสัดส่วนของความเข้มข้นของแหล่งคาร์บอนต่อไนโตรเจนที่เหมาะสมต่อการฟอกจางสีย้อมเมื่อใช้ sucrose เป็นแหล่งคาร์บอน พบว่าสัดส่วนที่เหมาะสมคือ 1:1 เมื่อใช้ (NH₄)₂SO₄ สำหรับฟอกจางสีย้อมเอโซชนิด MO และ RBV-5R ซึ่งสามารถฟอกจางสีได้สูงถึง 98.62±0.01 และ 97.37±0.08 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับภายใน 6 วัน

The letter has raised different. In the same graph There is a difference significantly (p < 0.05).

Figure 2 Decolorization of azo dyes by bacteria isolate PD10 under various culture conditions.

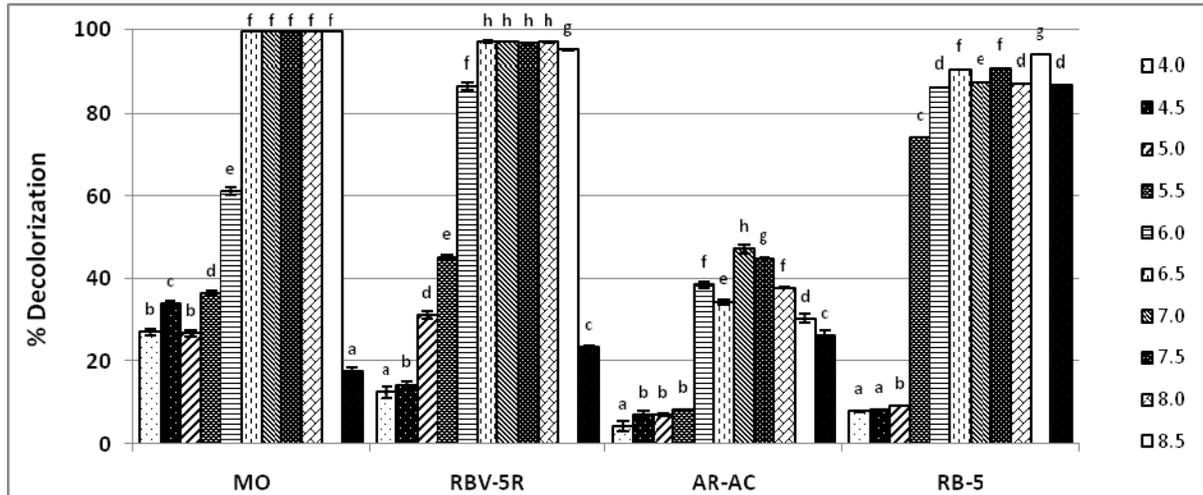

Table 1 Factors influencing decolorization of four azo dyes by isolate PD10 under microaerophilic condition.

Factors		% Decolorization			
		MO	RBV-5R	RB-5	AR-AC
Inoculum size (% v/v)	3	99.49±0.01 ^j	97.90±0.08 ^h	94.63±0.26 ^e	73.39±0.43 ^a
	5	99.49±0.06 ^j	98.47±0.16 ⁱ	95.30±0.50 ^f	77.41±0.77 ^b
	10	99.47±0.03 ^j	99.18±0.20 ^j	97.34±0.19 ^g	92.14±0.11 ^c
	15	99.54±0.01 ^j	99.57±0.04 ^j	97.97±0.01 ^h	92.90±0.77 ^d
Dye concentration (% w/v)	0.005	99.57±0.02 ^k	98.01±0.24 ⁱ	96.90±0.09 ^h	65.61±0.72 ^a
	0.0075	99.48±0.01 ^k	98.18±0.00 ^j	93.06±0.05 ^f	79.37±0.03 ^c
	0.01	99.51±0.03 ^k	98.13±0.08 ^j	93.37±0.01 ^f	66.19±0.90 ^a
	0.015	99.66±0.00 ^k	93.81±0.13 ^g	92.01±0.04 ^e	65.57±0.72 ^a
	0.02	99.73±0.06 ^k	92.68±0.18 ^e	87.00±0.03 ^d	68.74±0.73 ^b
C-source (conc. 1.0% w/v)	sucrose	99.57±0.01 ^s	85.94±0.10 ^f	78.95±0.04 ^o	36.11±1.00 ^d
	glucose	71.85±0.22 ^k	80.11±0.09 ^p	74.95±0.02 ^l	38.80±0.45 ^f
	glycerol	51.67±0.17 ⁱ	75.20±0.74 ^l	76.55±0.07 ^m	28.76±0.27 ^c
	glutamate	41.29±0.15 ^h	57.52±0.09 ^j	40.52±0.02 ^g	17.83±0.81 ^a
	citrate	37.79±0.41 ^e	82.96±0.03 ^q	77.78±0.07 ⁿ	23.46±0.83 ^b
N-source (conc. 0.1%w/v)	None*	95.47±0.08 ^h	81.99±0.06 ^k	58.03±0.58 ⁱ	29.72±0.77 ^b
	(NH ₄) ₂ SO ₄	99.52±0.00 ^r	98.04±0.03 ^q	86.18±0.04 ^m	49.64±0.23 ^f
	NH ₄ Cl	99.55±0.03 ^r	97.79±0.04 ^q	84.06±0.05 ^l	55.62±0.36 ^h
	NaNO ₃	52.48±0.74 ^g	37.08±0.97 ^d	29.86±0.57 ^b	17.18±0.20 ^a
	urea	67.64±0.03 ^j	96.85±0.06 ^o	97.28±0.16 ^p	33.53±0.34 ^c
	yeast extract	99.14±0.04 ^r	97.96±0.15 ^q	81.56±0.05 ^k	47.00±0.37 ^e
C : N-source concentration **	1:1	99.37±0.01 ^p	97.81±0.02 ⁿ	91.23±0.01 ^k	29.90±1.05 ^a
	2:1	99.58±0.00 ^p	97.65±0.17 ^m	87.43±0.00 ^j	35.96±0.59 ^b
	5:1	99.38±0.02 ^p	97.49±0.02 ^m	79.23±0.00 ^g	48.59±0.34 ^d
	10:1	99.19±0.03 ^o	97.2±0.04 ^m	80.63±0.00 ^h	57.28±0.53 ^e
	20:1	96.67±0.03 ^l	96.73±0.10 ^l	79.55±0.05 ^g	36.63±0.38 ^c
	40:1	98.69±0.09 ^o	82.05±0.08 ⁱ	69.4±0.00 ^f	36.66±0.28 ^c

The letter has raised different. In the same factors There is a difference significantly (p <0.05).

*, without nitrogen source.

**, Dye decolorization was performed using sucrose as carbon source(0.5% w/v for MO and RBV-5R and 1% w/v for RB-5 and AR-AC) and nitrogen source was varies in different dye, (NH₄)₂SO₄ (MO and RBV-5R), urea (RB-5) and NH₄Cl (AR-AC).

The letter has raised different. In the same graph There is a difference significantly ($p < 0.05$).

Figure 3 Effect of initial pH on azo dyes decolorization by isolate PD10.

และฟอกจางสีได้ 91.23 ± 0.01 เปอร์เซ็นต์ภายใน 7 วัน ในสีย้อมเอโซชนิด RB-5 เมื่อใช้ urea ในสัดส่วน 1:1 และสำหรับการฟอกจางสีย้อมเอโซชนิด AR-AC จะมีประสิทธิภาพในการฟอกจางสีย้อมได้ดีเมื่อใช้ความเข้มข้นของ NH_4Cl ในสัดส่วน 10:1 (Table 1)

การศึกษาความเป็นกรด-ด่างของอาหารที่มีผลต่อการฟอกจางสี โดยศึกษาในช่วง pH 4.0-9.0 (Figure 3) พบว่าในช่วง pH 6.0-8.5 สีย้อมเอโซชนิด MO ถูกฟอกจางสี 99 เปอร์เซ็นต์และมีการฟอกจางสีย้อมเอโซชนิด RBV-5R ระหว่าง 95-97 เปอร์เซ็นต์เมื่ออาหารมีค่า pH 6.5-8.5 และสำหรับการฟอกจางสีย้อมเอโซชนิด RB-5 พบว่าไอโซเลต PD10 สามารถฟอกจางสีย้อมเอโซได้ดีเมื่ออาหารมีค่า pH 6.0-9.0 โดยพบการฟอกจางสีอยู่ระหว่าง 86-94 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่พบการฟอกจางสีย้อมเอโซชนิด AR-AC ได้ดีเมื่ออาหารมีค่า pH 6.0-8.5

จากผลการศึกษาสภาวะการเพาะเลี้ยงและปัจจัยส่งเสริมการฟอกจางสีที่เหมาะสมสำหรับสีย้อมเอโซทั้ง 4 ชนิดโดยใช้แบคทีเรียไอโซเลต PD10 ข้างต้นสามารถสรุปได้ใน Table 2 จะเห็นได้ว่าสภาวะที่เหมาะสมสำหรับการฟอกจางสีย้อมเอโซชนิด MO และ RBV-5R เป็นสภาวะเดียวกัน ซึ่งจากการศึกษาในข้างต้นพบสีย้อมเอโซทั้ง 2 ชนิดนี้ถูกฟอกจางได้ดีกว่าการฟอกจางสีย้อมชนิด RB-5 และ AR-AC

จากผลการศึกษาสภาวะที่เหมาะสมต่อการฟอกจางสีแต่ละชนิดโดยแบคทีเรียไอโซเลต PD10 ข้างต้น ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบการฟอกจางสีและการเจริญของแบคทีเรียในอาหารสูตรที่เตรียมจากการศึกษาข้างต้น (Table 2) พร้อมทั้งได้ทำการตรวจวัดการลดลงของสีย้อมเอโซด้วยเครื่อง UV-Vis spectrophotometer (HP 8453 UV-Visible Spectrophotometer, Germany) เพื่อเป็นการยืนยันถึงการลดลงของสีย้อมเอโซจริง ซึ่งผลการฟอกจางสีย้อมและการเจริญของเชื้อโดยใช้สูตรอาหารที่เหมาะสมแสดงใน Figure 4

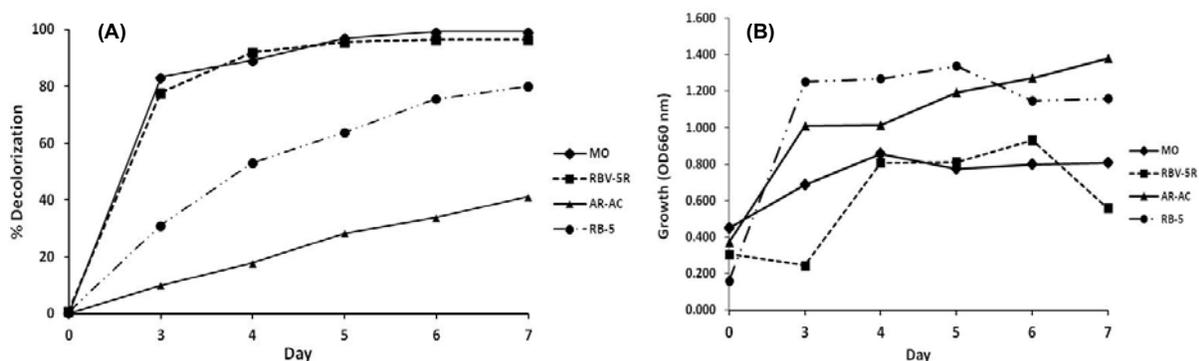
ผลการตรวจวัดการลดลงของสีย้อมเอโซด้วยเครื่อง UV-Vis spectrophotometer

จากการตรวจวัดการลดลงของสีย้อมเอโซด้วยเครื่อง UV-Vis spectrophotometer เพื่อสังเกตดูการเปลี่ยนแปลงของค่าความยาวคลื่นที่ถูกดูดกลืน ซึ่งค่าความยาวคลื่นนี้จะลดลงเมื่อสีย้อมเอโซถูกฟอกจางลงโดยแบคทีเรียดังแสดงใน Figure 5 ซึ่งจากภาพพบว่าสีย้อมเอโซชนิด MO และ RBV-5R มีค่าการดูดกลืนแสงลดลงอย่างเห็นได้ชัดในช่วง 400-800 nm ภายใน 7 วัน สอดคล้องกับค่าการฟอกจางสีย้อมเอโซ

Table 2 Optimum condition for azo dyes decolorization by bacteria isolate PD10 under microaerophilic condition.

	Azo dyes			
	MO	RBV-5R	RB-5	AR-AC
Media	Mineral Salts Medium (MSM)			
Inoculum size	3% v/v	3% v/v	3% v/v	3% v/v
Dye concentration	0.02% w/v	0.02% w/v	0.02% w/v	0.02% w/v
C-source	Sucrose	Sucrose	Sucrose	Sucrose
Concentration of C-source	0.5 %w/v	0.5 %w/v	1.0 %w/v	1.0 %w/v
N-source	(NH ₄) ₂ SO ₄	(NH ₄) ₂ SO ₄	Urea	NH ₄ Cl
C:N ratio	2:1	2:1	0.9:1	16:1
pH medium	8.5	8.0	8.5	7.0

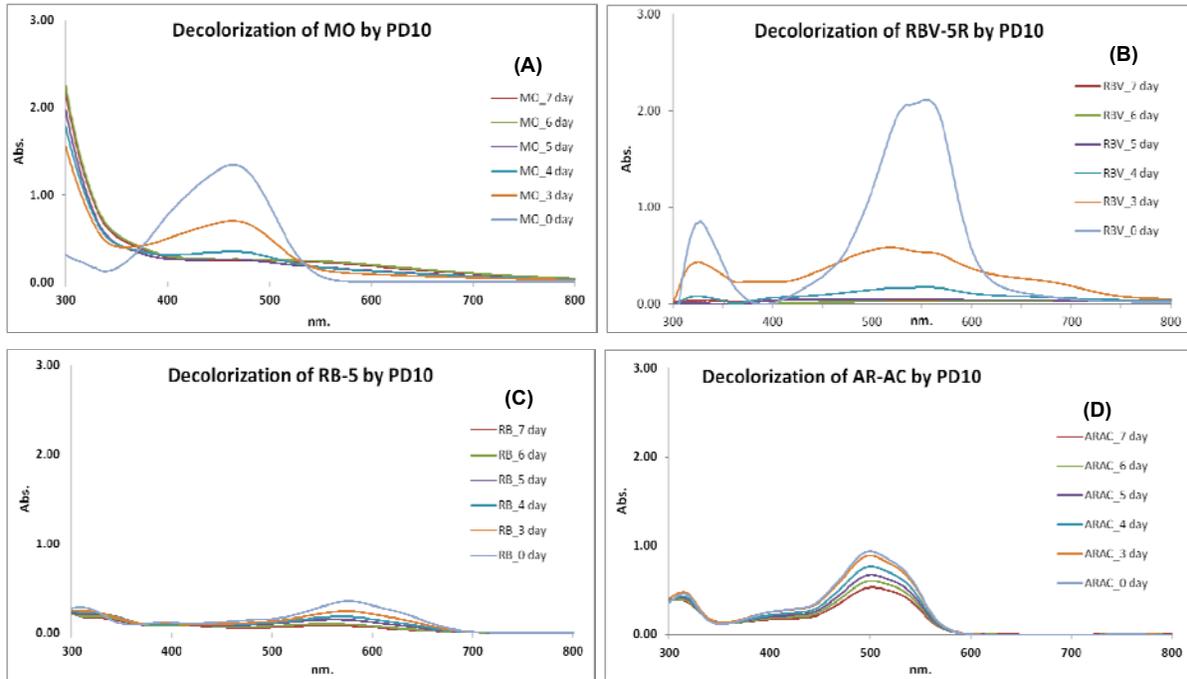

Figure 4 Growth (A) and azo dyes decolorization (B) by isolate PD10 under optimize condition and incubation at room temperature for 7 day : MO(-◆-), RBV-5R(-■-), AR-AC(-▲-), RB-5(-●-)

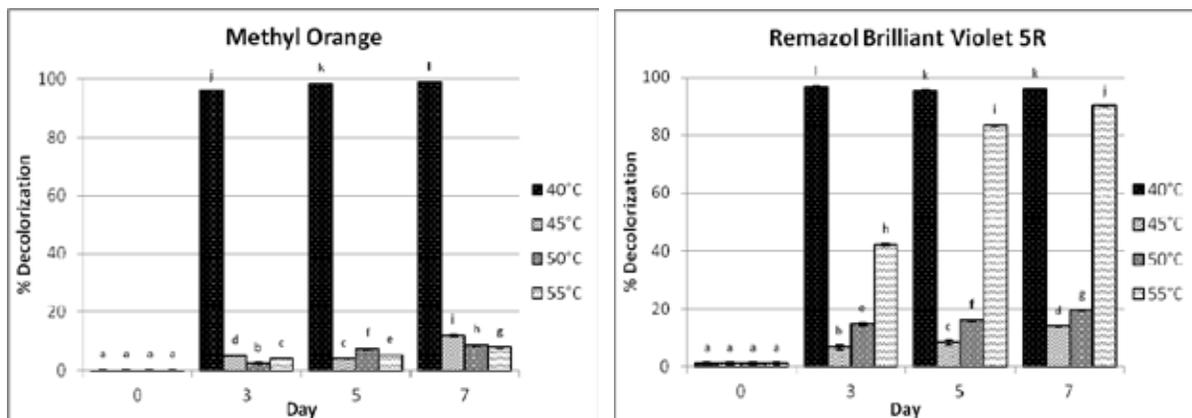
ใน Figure 4 ซึ่งมีการฟอกจางสีสูงกว่า 90 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่สีย้อมเอโซชนิด RB-5 มีการฟอกจางสีต่ำกว่า 2 ชนิดแรก จึงให้ค่าการดูดกลืนแสงสูงกว่า เช่นเดียวกับสีย้อมเอโซชนิด AR-AC ที่มีค่าการดูดกลืนแสงที่สูงมากเนื่องจากยังมีสีย้อมหลงเหลืออยู่ในความเข้มข้นที่สูงสอดคล้องกับเปอร์เซ็นต์การฟอกจางสีที่พบว่ามีการฟอกจางสีต่ำกว่า 45 เปอร์เซ็นต์

จากผลของการเจริญและการฟอกจางสีที่แสดงใน Figure 4 และผลการตรวจวัดการลดลงของสีดังแสดงใน Figure 5 ผู้วิจัยจึงได้เลือกทำการศึกษา

อุณหภูมิและผลต่อการฟอกจางสีของเอโซ 2 ชนิด ได้แก่ MO และ RBV-5R โดยแบคทีเรียไอโซเลต PD10 ที่เพาะเลี้ยงในสูตรอาหารที่เหมาะสมที่มีสีย้อมเอโซเข้มข้น 0.02% w/v และใช้ความเข้มข้นของเชื้อเริ่มต้นที่ 5% v/v เพาะเลี้ยงภายใต้สภาวะ Microaerophilic เป็นเวลา 7 วัน พบว่าที่อุณหภูมิ 40 องศาเซลเซียสสีย้อมเอโซทั้ง 2 ชนิดถูกฟอกจางได้มากกว่า 95 เปอร์เซ็นต์ นอกจากนี้ยังพบว่าที่อุณหภูมิ 55 องศาเซลเซียสสีย้อมเอโซชนิด RBV-5R ถูกฟอกจางสีสูงถึง 90 เปอร์เซ็นต์ (Figure 6)

Figure 5 UV-visible spectral changes observed during decolorization of 4 azo dyes (non diluted A: MO; B: RBV-5R; C: RB-5 and D: AR-AC diluted 1:10) by bacteria isolate PD10 used optimize condition.

The letter has raised different . In the same graph There is a difference Significantly ($p < 0.05$).

Figure 6 Effect of temperature on decolorization of MO and RBV-5R by isolate PD10 under microaerophilic condition.

สรุปผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบลำดับนิวคลีโอไทด์บริเวณยีน 16S rRNA พบว่าแบคทีเรียไอโซเลต PD10 มีความใกล้เคียงกับแบคทีเรียแกรมลบ *Klebsiella pneumoniae* NBRC 14438^T ซึ่งจัดเป็นแบคทีเรียกลุ่ม facultative anaerobic และมีรายงานว่า

ส่วนใหญ่พบแบคทีเรียกลุ่มนี้ในดินและน้ำที่ปนเปื้อนแบคทีเรียกลุ่ม facultative anaerobic และมีรายงานว่าส่วนใหญ่พบแบคทีเรียกลุ่มนี้ในดินและน้ำที่ปนเปื้อน และพบว่าแบคทีเรียกลุ่มนี้ยังมีความสามารถในการย่อยสลายสารประกอบที่เป็นพิษอื่น ๆ^{8-10,12}

จากการศึกษาสภาวะที่เหมาะสมต่อการฟอกจางสีย้อมเอโซของแบคทีเรียโอโซเลต PD10 พบว่าทั้ง 4 สภาวะการเพาะเลี้ยงมีการฟอกจางสีได้ดี และภายใต้สภาวะไม่ให้อากาศ หรือให้อากาศเล็กน้อย พบการฟอกจางสีได้สูงซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Parshettiet al.¹¹ ที่ศึกษาการฟอกจางสี และการย่อยสลายสีย้อมเอโซชนิด MO โดยแบคทีเรีย *Kocuriarosea* MTCC 1532 ภายใต้สภาวะหนึ่ง พบว่าแบคทีเรียสายพันธุ์นี้มีการฟอกจางสีได้ถึง 100 เปอร์เซ็นต์เช่นเดียวกับ Wang et al.¹² ที่พบการฟอกจางสีย้อมเอโซชนิด RB-5 ภายใต้สภาวะไม่ให้อากาศ สูงถึง 92 เปอร์เซ็นต์โดยแบคทีเรีย *Enterobacter* sp. EC3 ซึ่งเป็นแบคทีเรียกลุ่ม facultative anaerobe และพบการฟอกจางสีสูงถึง 99 เปอร์เซ็นต์ภายใน 10 ชั่วโมงเมื่อใช้แบคทีเรีย *Shewanella oneidensis* WL-7¹³ และในงานวิจัยของ Oturkaret al.¹⁴ และ Wang et al.¹⁵ ที่ได้ศึกษาการฟอกจางสีย้อมเอโซชนิด RR ภายใต้สภาวะหนึ่งไม่ให้อากาศพบการฟอกจางสีสูงกว่าสภาวะการเพาะเลี้ยงอื่น และนอกจากนี้เมื่อนำ 2 สภาวะมาทำงานต่อเนื่องกันพบการฟอกจางสีมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ดังในงานวิจัยของ Supaka¹⁶ ที่ทำการศึกษการฟอกจางสีชนิด RBV-5R โดยใช้เชื้อแบคทีเรียผสม (consortium) พบการฟอกจางสีได้ถึง 78.9 เปอร์เซ็นต์ ภายใน 24 ชั่วโมง ภายใต้สภาวะ anaerobic-aerobic system

จากการศึกษาความเข้มข้นของเชื้อเริ่มต้นที่สามารถฟอกจางสีย้อมเอโซของแบคทีเรียโอโซเลต PD10 พบว่าเมื่อเพิ่มความเข้มข้นของเชื้อสูงขึ้นจะทำให้มีอัตราการฟอกจางสีเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน¹⁷

จากผลการศึกษาความเข้มข้นของสีย้อมเอโซ เห็นได้ชัดว่าความเข้มข้นของสีย้อมต่างๆ ที่ได้ศึกษาในเบื้องต้น พบว่าการฟอกจางสีได้ทุกความเข้มข้นแต่จะฟอกจางสีได้ต่ำลงเมื่อเพิ่มความเข้มข้นของสีขึ้น^{11,13,34} เนื่องจากความเข้มข้นของสีย้อมเอโซที่เติมลงไปนั้นจะมีผลต่อการเจริญและการสร้างเอนไซม์ของแบคทีเรีย และนอกจากนี้โครงสร้างของสีย้อมเอโซที่ใช้ในการศึกษานี้ยังมีลักษณะเป็นวงเโรเมติกที่มีความซับซ้อน ย่อยสลายได้ยาก และมีความเป็นพิษสูง ดังนั้นแบคทีเรียจึงต้องใช้ระยะเวลาในการปรับตัว

เพิ่มขึ้นเพื่อให้ทนต่อสภาวะที่มีพิษก่อน จากนั้นแบคทีเรียจึงจะย่อยสลายสีย้อมเอโซดังกล่าวเพื่อใช้เป็นแหล่งพลังงานสำหรับการเจริญ และพบว่า การฟอกจางสีแต่ละชนิดก็แตกต่างกันด้วย เนื่องจากโครงสร้างของสีย้อมเอโซแต่ละชนิดมีโครงสร้างที่แตกต่างกัน¹⁸⁻²² เช่นในสีกลุ่มรีแอคทีฟจะมีกลุ่มที่เป็น sulfonic acid (SO₃H) บนวงแหวนเโรเมติก โดยสารกลุ่มเหล่านี้จะไปยับยั้งการเจริญของแบคทีเรียเมื่อมีสีย้อมเอโซที่ความเข้มข้นสูง²³⁻²⁴

จากการศึกษาแหล่งคาร์บอนและความเข้มข้นที่เหมาะสมต่อการฟอกจางสีนั้นจะแตกต่างกันไปตามชนิดของสีย้อม เช่นในการศึกษาของ Wang et al.¹¹ พบการฟอกจางสีย้อมชนิด MO โดยแบคทีเรีย *Enterobacter* sp. EC3 ได้ดีเมื่อใช้ sucrose และ glucose เป็นแหล่งพลังงาน และในสีย้อมชนิด RB-5 พบว่าสามารถฟอกจางสีสูงกว่า 90 เปอร์เซ็นต์เมื่อใช้ glucose เข้มข้น 1-8 g/L และเมื่อเพิ่มความเข้มข้นเป็น 12 g/L จะพบการฟอกจางสีต่ำกว่า 60 เปอร์เซ็นต์ แต่อย่างไรก็ตามพบว่าที่ความเข้มข้นของคาร์บอนเพียง 1 g/L ก็เพียงพอสำหรับการฟอกจางสีชนิดนี้ภายใน 36 ชั่วโมง แต่เมื่อเพิ่มความเข้มข้นของคาร์บอนเป็น 2 และ 4 g/L จะทำให้สามารถฟอกจางสีได้ประมาณ 90 เปอร์เซ็นต์ ภายใน 48 ชั่วโมง แต่อย่างไรก็ตามเมื่อไม่มีการเติมแหล่งคาร์บอนจะทำให้เกิดการยับยั้งหรือลดกิจกรรมของการฟอกจางสีของเชื้อได้

จากการศึกษาแหล่งไนโตรเจนพบการฟอกจางสีได้ดีเมื่อใช้ yeast extract, (NH₄)₂SO₄, NH₄Cl และ urea เป็นแหล่งไนโตรเจนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Parshettiet al.¹¹ พบแบคทีเรียสายพันธุ์ *K. rosea* MTCC 1532 สามารถฟอกจางสีย้อมเอโซชนิด MO ในอาหาร SM ที่ไม่มีการเติมแหล่งพลังงานเพียง 8.3 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น และเมื่อมีการเติม yeast extract เพื่อใช้เป็นแหล่งไนโตรเจนพบว่ามีการฟอกจางสีสูงถึง 90 เปอร์เซ็นต์เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Ponrajat al.²⁵ ที่พบการฟอกจางสีย้อมชนิด O3R เท่ากับ 82.81, 70.17, 53.91 และ 81.25 เปอร์เซ็นต์ตามลำดับ โดยแบคทีเรียในจีแนส *Bacillus* sp., *Klebsiella* sp. *Salmonella* sp. และ *Pseudomonas* sp. เมื่อใช้ yeast extract เป็นแหล่ง

ไนโตรเจน และจากงานวิจัยของ Wang *et al.*²⁶ พบการฟอกจางสีย้อมเอโซชนิด RB-5 ถึง 83 เปอร์เซ็นต์เมื่อใช้ NH_4Cl เป็นแหล่งไนโตรเจน แต่อย่างไรก็ตามในการฟอกจางสีแต่ละชนิดนั้นจะใช้แหล่งไนโตรเจนที่แตกต่างกันซึ่งอาจจะขึ้นอยู่กับโครงสร้างของสีที่มี N เป็นองค์ประกอบอยู่ในโครงสร้าง หรืออาจจะขึ้นอยู่กับสูตรอาหารที่ใช้ด้วยเช่นกัน

จากการศึกษาความเป็นกรด-ด่างของอาหารพบการฟอกจางสีได้ดีเมื่ออาหารอยู่ในช่วง pH 7.0-8.5 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wang *et al.*²⁷ ได้ศึกษาความเป็นกรด-ด่างที่เหมาะสม พบว่าที่ช่วง pH 5-10 แบคทีเรีย *Rhodospseudomonas palustris* มีประสิทธิภาพในการฟอกจางสีย้อมเอโซชนิด RB-5 ได้ดี และที่ pH 6-8 พบการฟอกจางสีสูงถึง 90 เปอร์เซ็นต์ และนอกจากนี้ยังพบว่าที่ pH 7.0 พบการฟอกจางสีสูงกว่า 92 เปอร์เซ็นต์ภายใน 108 ชั่วโมง และที่ pH 8.0-12.0 (ใน 120 ชั่วโมง) และพบอัตราการฟอกจางสีต่ำมากเมื่อ pH เป็นกรด (pH เท่ากับ 4.0 และ 6.0)¹¹ ซึ่งค่าความเป็นกรด-ด่างถือว่าเป็นส่วนสำคัญหลักที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการฟอกจางสีย้อมเอโซ ซึ่งค่า pH ที่เหมาะสมสำหรับการฟอกจางสีโดยทั่วไปอยู่ระหว่าง 6.0-10.0^{23,25,27-29}

จากการศึกษาผลของอุณหภูมิพบว่าแบคทีเรียไอโซเลต PD10 สามารถฟอกจางสีได้ดีที่อุณหภูมิปานกลางประมาณ 37-55 องศาเซลเซียส ซึ่งผลที่ได้สอดคล้องกับผลการทดลองของ Supaka³⁰ ที่พบว่าอุณหภูมิที่เหมาะสมต่อการย่อยสลายสีย้อมเอโซคือ อุณหภูมิที่สูงปานกลางประมาณ 37-50 องศาเซลเซียส ซึ่งเป็นอุณหภูมิที่เหมาะสมต่อการทำงานของเอนไซม์ และเมื่อมีการเพิ่มอุณหภูมิให้สูงขึ้นมากกว่านี้พบว่าประสิทธิภาพในการย่อยสลายสีย้อมเอโซจะลดลง เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Oturkaret *al.*¹⁴ ที่พบการฟอกจางสีย้อมเอโซชนิด RR120 โดยแบคทีเรีย *Bacillus lentus* BI377 ถึง 97 เปอร์เซ็นต์ภายใน 12 ชั่วโมง เมื่อปรับที่อุณหภูมิ 35 องศาเซลเซียส และยังพบว่าอุณหภูมิช่วง 35-45 องศาเซลเซียสแบคทีเรียสายพันธุ์นี้มีการฟอกจางสีได้ดีและจากการศึกษาของศศิพงษ์³¹ พบว่าเอนไซม์เอโซรีดักเตสเป็นเอนไซม์ที่สามารถทนต่ออุณหภูมิที่ 60 องศา

เซลเซียสเป็นระยะเวลาสั้น ๆ เท่านั้น ดังนั้นประสิทธิภาพในการย่อยสลายสีย้อมเอโซจะสอดคล้องกับอุณหภูมิที่เหมาะสมต่อการเจริญและการสร้างเอนไซม์ของแบคทีเรีย โดยอุณหภูมิที่เหมาะสมต่อการเจริญและการสร้างเอนไซม์เอโซรีดักเตสจะอยู่ที่ประมาณ 35-45 องศาเซลเซียส และประสิทธิภาพในการย่อยสลายสีย้อมจะลดลงเมื่ออุณหภูมิเพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากอุณหภูมิที่สูงขึ้นไม่เหมาะสมต่อการเจริญและการทำงานของเอนไซม์เอโซรีดักเตส³²⁻³⁴ และจากการวัดค่าการดูดกลืนแสงที่ลดลงของสีย้อมเอโซด้วยเครื่อง UV-Vis spectrophotometer ซึ่งให้ค่าความยาวคลื่นลดลงในช่วง 400-800 nm เมื่อสีย้อมเอโซถูกฟอกจางโดยแบคทีเรีย^{5,24,35-38}

จากการศึกษาศักยภาพและสภาวะการเพาะเลี้ยงที่เหมาะสมต่อการฟอกจางสีย้อมกลุ่มเอโซที่รายงานข้างต้น จะเป็นส่วนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการฟอกจางสีนี้สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อนำไปใช้พัฒนาด้านการฟอกจางสีและการย่อยสลายสีย้อมกลุ่มเอโซต่าง ๆ ได้ โดยในอนาคตอาจจะมีการศึกษาที่เจาะลึกลงไปถึงโครงสร้างของสีแต่ละชนิดและเพิ่มปัจจัยส่งเสริมอื่นๆ เข้ามาช่วยเพื่อให้การฟอกจางสีและการย่อยสลายสีย้อมกลุ่มเอโซเป็นไปอย่างสมบูรณ์มากที่สุดจากผลการศึกษาข้างต้นเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบำบัดน้ำเสียที่เกิดจากการปนเปื้อนของสีย้อมสังเคราะห์เหล่านี้ได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามที่ให้ความอนุเคราะห์ในการใช้วัสดุ อุปกรณ์ สำหรับใช้ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- Moutaouakkil A, Zeroual Y, Dzayri FZ, Talbi M, Lee K, Blaghen M. Bacterial decolorization of the azo dye methyl red by *Enterobacteragglomerans*. J Annals Microbiol 2003;53:161-169.
- Mansour HB, Corroler D, Barillier D, Ghedira K, Chekir L, Mosrati R. Evaluation of genotoxicity and pro-oxidant effect of the azo dyes: Acids yellow 17, violet 7 and orange 52, and of their degradation products by *Pseudomonas putida* mt-2. Food ChemToxicol 2007;45:1670-1677.
- Talarposhti AM, Donnelly T, Anderson GK. Colour removal from a simulated dye wastewater using a two phase anaerobic packed bed reactor. J Water Res 2001;35:425-432.
- Sugiura W, Miyashita T, Yokoyama T, Arai M. Isolation of azo-dye-degrading microorganisms and their application to white discharge printing of fabric. J BiosciBioeng 1999;88(5):577-581.
- Fang H, Wenrong H, Yuezhong L. Biodegradation mechanisms and kinetics of azo dye 4BS by a microbial consortium. Chemosphere 2004;57:293-301.
- Ayed L, Mahdhi A, Cheref A, Bakhrouf A. Decolorization and degradation of azo dye Methyl Red by an isolated *Sphingomonaspaucimobilis*: Biototoxicity and metabolites characterization. Desalin 2011;274:272-277.
- มาลินี เรืองคง. การคัดแยกและการศึกษา ลักษณะของแบคทีเรียที่มีประสิทธิภาพในการย่อยสลายน้ำมันเบนซิน น้ำมันดีเซล และน้ำมันเครื่อง. โครงการงานชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม; 2550.
- Elisangela F, Andrea Z, Fabiana FG, Isis SS, Artur CP, Lucia RD. Microaerophilic-aerobic sequential decolorization/biodegradation of textile azo dyes by a facultative *Klebsiella* sp. strain VN-31. Process Biochem 2009;44:446-452.
- Wong PK, Yuen PY. Decolorization and biodegradation of methyl red by *Klebsiella pneumonia* RS-13. Water Res 1996;30:1736-44.
- Kao CM, Liu JK, Lou HR, Lin CS, Chen SC. Biotransformation of cyanide to methane and ammonia by *Klebsiellaoxytoca*. Chemosphere 2003;50:1055-61.
- Parshetti GK, Telke AA, Kalyani DC, Govindwar SP. Decolorization and detoxification of sulfonated azo dye methyl orange by *Kocuriarosea* MTCC 1532. J Hazard Mater 2010;176:503-509.
- Wang H, Zheng, XW, Su JQ, Tian Y, Xiong XJ, Tian LZ. Biological decolorization of the reactive dyes Reactive Black 5 by a novel isolated bacterial strain *Enterobacter* sp. EC3. J Hazard Mater 2009;171:654-659.
- Wu J, Kim KS, Sung NC, Kim CH, Lee YC. Isolation and characterization of *Shewanellaoneidensis* WL-7 capable decolorizing azo dye Reactive Black 5. ApplMicrobiol 2009;55:51-55.
- Oturkar CC, Nemade HN, Mulik PM, Patole MS, Hawaldar RR, Gawai, KR. Mechanistic investigation of decolorization and degradation of Reactive Red 120 by *Bacillus lentus* BI377. BioresourTechnol 2011;102:758-764.
- Wang H, Su JQ, Zheng XW, Tian Y, Xiong XJ, Tian LZ. Bacterial decolorization and degradation of the reactive dye Reactive Red

- 180 by *Citrobacter* sp. CK3. *IntBiodeteriorBiodegrad* 2009;63:395-399.
16. Supaka N, Juntongjin K, Damronglerd S, Delia ML, Strehaiano P. Microbial decolorization of reactive azo dyes in a sequential anaerobic-aerobic system. *J InstChemEng*2004;99:169-176.
  17. Ngwasiri PN, Augustin M, Bosco TJ. Biodecolourisation of textile dyes by local microbial consortia isolated from dye polluted soils in ngaoundere (Cameroon). *Int Environ Sci* 2011;1:7.
  18. Dafale N, Rao NN, Meshram SU, Wate SR. Decolorization of azo dyes and simulated dye bath wastewater using acclimatized microbial consortium-biostimulation and halo tolerance. *BioresourTechnol* 2008;99:2552-2558.
  19. Jadhav SU, Jadhav MU, Kagalkar AN, Govindwar SP. Decolorization of Brilliant Blue G dye mediated by degradation of the microbial consortium of *Galactomycesgeotrichum* and *Bacillus* sp. *J Chin InstChemEng* 2008;39:563.
  20. Sani RK, Banerjee UC. Decolorization of triphenylmethane dyes and textile and dyestuff effluent by *Kurthia* sp. *Enzyme MicrobTechnol* 1999;24:433.
  21. Saratale RG, Saratale GD, Chang JS, Govindwar SP. Ecofriendly degradation of sulfonated diazo dye C.I. Reactive Green 19A using *Micrococcus glutamicus* NCIM-2168. *BioresourTechnol* 2009;100:3897-3905.
  22. Tony BD, Goyal D, Khanna S. Decolorization of Direct Red 28 by mixed bacterial culture in an up-flow immobilized bioreactor. *J IndMicrobiolBiotechnol* 2009;36(7):955-960.
  23. Chen KC, Wu TJ, Liou JD, Hwang JS. Decolorization of the textile dyes by newly isolated bacterial strains. *Biotechnol* 2003;101:57-68.
  24. Kalyani DC, Patil PS, Jadhav JP, Govindwar SP. Biodegradation of reactive textile dye Red BLI by an isolated bacterium *Pseudomonas* sp. SUK1. *BioresourTechnol* 2008;99:4635-4641.
  25. Ponraj M, Gokila K, Zambare V. Bacterial decolorization of textile dye-Orange 3R. *AdvBiotechnol* 2011;2(1):168-177.
  26. Wang X, Cheng X, Dezh S, Hong Q. Biodecolorization and partial mineralization of Reactive Black 5 by a strain of *Rhodopseudomonaspalustris*. *J Environ Sci* 2008;20:1218-1225.
  27. Chen KC, Huang WT, Wu JY, Hounq JY. Microbial decolorization of azo dyes by *Proteus mirabilis*. *J IndMicrobiolBiotechnol*1999;23:686-690.
  28. Guo J, Kang L, Wang X, Jingliang Y. Decolorization and degradation of azo dyes by redox mediator system with bacteria, Biodegradation of azo dyes. *The Handbook of Environmental Chemistry* 2010;9:85-100
  29. Kilic NK, Nielsen JL, Yuce M. Characterization of a simple bacterial consortium for effective treatment of wastewaters with reactive dyes and Cr(VI). *Chemosphere* 2007;67:826-831.
  30. Supaka N. Microbial Decolorization of Reactive Dyes in Anaerobic Aerobic Treatment System. Ph. D. Thesis. Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand; 2003.
  31. ศติพงษ์ ปลายเงิน. การย่อยสลายสีอะโซโดยแบคทีเรียผสม. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาจุลชีววิทยาประยุกต์ คณะวิทยาศาสตร์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี; 2550.

32. Chang JS, Chou C, Lin YC, Lin PJ, Ho JY, Hu TL. Kinetic characteristics of bacterial azo-dye decolorization by *Pseudomonas luteola*. J Water Res 2001;35:2841-2850.
33. Pearce CI, Lloyd JR, Guthrie JT. The removal of colour from textile wastewater using whole bacterial cell : a review. J Dyes Pigm 2003;58:179-196.
34. Wang H, Su JQ, Zheng XW, Tian Y, Xiong XJ, Tian LZ. Bacterial decolorization and degradation of the reactive dye Reactive Red 180 by *Citrobacter* sp. CK3. IntBiodeteriorBiodegrad 2009;63:395-399.
35. Alireza NE, Mahshid K. Heterogeneous photodecolorization of Eriochrome Black T using Ni/P zeolite catalyst. Desalination 2010;262:79-85.
36. Hsueh CC, Chen BY. Exploring effects of chemical structure on azo dye decolorization characteristics by *Pseudomonas luteola*. J Hazard Mater 2008;154:703-710.
37. Kim SY, An JY, Kim BW. The effects of reductant and carbon source on the microbial decolorization of azo dyes in an anaerobic sludge process. J Dyes Pigm 2008;76:256-263.
38. Chen L, Cui Y, Qian G, Wan M. Synthesis and spectroscopic characterization of an alkoxy silane dye containing azo-benzothiazole chromophore for nonlinear optical applications. J Dyes Pigm 2007;73:338-343.